

Ako vstupujeme do chrámu?

Už spôsob, ako vstupujeme do chrámu, môže iným čosi povedať o našej viere a úcte k Bohu. Do chrámu vždy vstupujeme s nábožnou úctou. Muži majú na znak úcty v chráme v zásade nepokrytú hlavu (výnimkou sú mnísi, ktorí nosia kamilavku aj v chráme, a biskupi resp. kňazi s mitrou). Naopak, ženy tradične mávali na hlave šatky (čo sa v mnohých východných krajinách dodnes dodržiava), pretože svoju okrasu - vlasy - v chráme nie je vhodné ukazovať. Takto hovorí aj svätý apoštol Pavol (1 Kor 11, 4-15).

Hneď po vstupe do chrámovej lode sa hlboko pokloníme a prežehnáme. Najprv sa pomaly prehne v páse, pričom pravá ruka smeruje k zemi, ba často sa jej aj dotýka, potom sa pomaly vzpriamime a prežehnáme. Hlboká poklona je znakom našej úcty voči Bohu, je znakom našej pokory, že si uvedomujeme svoju hriešnosť a malosť. Dotyk rukou zeme vyjadruje poníženie sa pred Bohom a vedomie, že z prachu zeme sme boli vzatí. (Gn 3, 19) Prežehnávame sa pravou rukou, palec ukazovák a prostredník sú spojené a vystreté, prstenník a malíček sú skrčené. To symbolizuje presvätú Trojicu a dve Kristove prirodzenosti (ľudskú a božskú) - dve najhlavnejšie pravdy našej viery. Pri prežehnaní sa dotýkame najprv prostriedku čela, potom schádzame rukou na hrud' (pod prsia), na pravé rameno a potom na ľavé rameno. (Rímskokatolíci to robia naopak.) Väčšinou sa pritom potichu alebo v duchu vyslovujú slová „V mene Otca i Syna i Svätého Ducha. Amen.“, čo však nie je nevyhnutnou podmienkou. Dôležité je uvedomiť si svoju hriešnosť, ponížiť sa pred Bohom. Poklona je zároveň veľmi krásny a hlboký spôsob oslavy Boha, vo všetkých východných cirkvách mimoriadne obľúbený. Je to krátka ale účinná modlitba, pri ktorej sa zapája nielen duch, ale aj telo - teda celý človek. Býva častým a chvályhodným zvykom, že sa táto poklona pri príchode i pri odchode z chrámu robí tri razy. To nám pomáha hlbšie si uvedomiť jednotlivé aspekty tejto krátkej modlitby. Symbolika trojitej poklony je inšpirovaná pravdou našej viery, že Boh jestvuje v spoločenstve troch osôb.

V mnohých našich chrámoch sa pri vchode nachádza malá nádobka so svätenou vodou, do ktorej sa zvykne namočiť ruka pred prežehnaním. Tento zvyk je prevzatý z latinského obradu. Inde na Východe býva pred každým chrámom voda (nie svätená). V nej si prví kresťania zvykli pred vstupom umývať ruky. Pôvod tohto zvyku je v Starej zmluve, židia sa pred vstupom do chrámu museli obradne očisťovať.

Treba tiež niečo povedať o starobylej kresťanskej tradícii zapalovať v chráme sviece. Potom, ako vstúpime do chrámu a tri razy sa pokloníme, ideme kúpiť sviece a uctiť si ikony. Ak sú v chráme svietniky, kde môžu veriaci zapáliť obetné sviece, spravidla sa aj priamo v chráme sviece predávajú (nenosia sa nikdy z domu). Zvyčajne sa predávajú vzadu v chráme za výrazne nadhodnotenú cenu, kúpa takejto sviece je našim darom pre chrám a je formou obety. Táto obeta má však byť iba akousi iba predstaviteľkou všetkých našich obiet Bohu, ktoré konáme v celom našom živote. Svietniky bývajú umiestnené

väčšinou vpredu pri analogoch (stolíkoch) s ikonami, môžu byť však aj na inom mieste. Pristúpime najprv k ikone (väčšinou najprv k ikone nášho Spasiteľa), hlboko sa pokloníme a prežehnáme a pobožkáme ikonu na znak našej lásky ku Kristovi (resp. inému svätému zobrazenému na ikone). Takisto sa často poklona opakuje tri razy. Potom zapálime sviecu a vložíme ju do svietnika. Takto postupujeme aj pri ďalších ikonách a svietnikoch. Pri zapalovaní sviece je možné v modlitbe spomenúť niekoho meno, za koho prinášame túto malú obetu. Svieca môže zhorieť celá, čo predstavuje náš život - aj my máme celý svoj život bezo zvyšku darovať Bohu. Jej plameň symbolizuje tiež žiarivé svetlo našich dobrých skutkov, ktorými sme oslávili Boha. Pôvod tohto zvyku, ktorý je spoločným všetkým kresťanom (aj latinského obradu) treba hľadať azda ešte v jeruzalemskom chráme, kde každý žid pri príchode mal priniesť nejakú, hoci aj drobnú obetu. Žiaľ, u nás sa tento zvyk skoro celkom vytratil, rozhodne by však bolo žiadúce obnoviť ho.

Ak v chráme nie sú svietniky, ideme po vstupe do chrámu a trojnásobnej poklone priamo k analogom (analoju) s ikonami a uctíme si ich. Potom zaujmeme svoje miesto v chráme.

Vo Veľkom pôste sa pri vstupe do chrámu a pri odchode z chrámu má robiť veľká metánia. Najprv si klakneme na kolená a potom sa zohneme tak hlboko, až kým sa čelom nedotkneme zeme. Keď vstaneme, prežehnáme sa. Dotyk čela na zem predstavuje najhlbšiu pokoru, uponíženie sa pred Bohom a uvedomenie si vlastnej hriešnosti a malosti. Veľká metánia je najmä symbolom pokánia. Pred Bohom neľutujeme ani svoje nohavice či sukňu, ani svoje čisté umyté čelo, ale padáme pred ním na zem do prachu, pretože on je pre nás viac než toto všetko.

Žiaľ, mnohí zastávajú bludnú mienku, že takéto vonkajšie prejavy našej viery sú zbytočné, zastaralé alebo dokonca zvädzajú k formalizmu. Ak sa však nenaučíme vyjadriť svoju úctu navonok, a to v prvom rade v chráme, ako budeme vedieť prejavíť svoju vieru medzi ľuďmi mimo chrámu? Ak budeme schopní svoju vieru prejavíť navonok v cerkvi, Pán nám postupne dá silu, aby sme ju prejavovali aj v životných situáciách a svedčili neveriacim. Dôstojné a dôsledné poklony, prežehnanie (žiadne odháňanie múch!) a bozkanie ikon sú svedectvom našej úcty voči Bohu. Naopak, ak sa len tak narýchlo prežehnáme bez akejkoľvek poklony a „vhupeňme“ rýchlo do lavice, je to znakom, že sa alebo hanbíme prežehnať (a to v chráme!) alebo to celé neberieme vážne a ani tomu úplne neveríme. Človek nie je len duša, ale aj telo a aj telo je povolanie k vzkrieseniu a osláveniu, preto aj telo je nevyhnutné zapájať do modlitby poklonami, prežehnaním, bozkaním ikon... A ak ideme okolo chrámu a hoci len tri razy sa s úctou pokloníme hneď pri dverách, Pán nezabudne na našu modlitbu, ale prijme ju so zaľúbením.

αὐδρεῖος